

## INTERNET-SYORFING HAQIDA TUSHUNCHA VA UNING ASOSIY TURLARI

**Sadriddinov Samandar**

Samarqand Iqtisodiyot va Servis Instituti

Iqtisodiyot fakulteti IK-825 guruh talabasi

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada internet-syorfing tushunchasi, uning mazmuni, shakllanish bosqichlari hamda rivojlanish jarayoni batafsil yoritib berilgan. Internet-syorfingning zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari rivojidagi oʻrni, raqamli jamiyat shakllanishidagi ahamiyati va foydalanuvchilar faoliyatiga koʻrsatadigan ijobiy hamda salbiy taʼsirlari tahlil qilingan. Shuningdek, internet-syorfingning asosiy turlari keng yoritilib, ularning har biri boʻyicha xususiyatlari, qoʻllanilish sohalari va amaliy ahamiyati koʻrsatib oʻtilgan. Taʼlim jarayonida bilim olish, ilmiy izlanishlar olib borish, kundalik hayotda axborotdan foydalanish hamda ish faoliyatida samaradorlikni oshirishda internet-syorfingning tutgan oʻrni alohida taʼkidlangan. Maqola AKT fanini oʻrganayotgan talabalar uchun internetdan ongli, maqsadli va samarali foydalanish koʻnikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi hamda nazariy bilimlarni amaliy jihatdan mustahkamlashga yoʻnaltirilgan.

**Kalitsoʻzlar:** Internet, internet-syorfing, veb-brauzer, qidiruv tizimlari, axborot izlash, onlayn xizmatlar, raqamli texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), global tarmoq, veb-saytlar, onlayn platformalar, raqamli savodxonlik, axborot xavfsizligi, elektron resurslar, masofaviy taʼlim, internet foydalanuvchilari.

### **Kirish**

Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida internet jamiyat hayotining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Internet global axborot makoni sifatida millionlab foydalanuvchilarni turli xil maʼlumotlar, xizmatlar va imkoniyatlar bilan taʼminlab, axborot almashinuvi jarayonlarini sezilarli darajada tezlashtirmoqda. Hozirgi davrda taʼlim tizimi, iqtisodiyot, davlat boshqaruvi, sogʻliqni

saqlash, tadbirkorlik va kundalik hayotning deyarli barcha sohalarida internetdan keng foydalanilmoqda. Bu esa zamonaviy jamiyatda internetdan samarali va maqsadli foydalanish masalasini dolzarb muammoga aylantirmoqda. Internetdan samarali foydalanish, avvalo, internet-syorfing ko'nikmalarining shakllanganligiga bog'liqdir. Internet-syorfing jarayonida foydalanuvchi turli veb-saytlarni ko'rib chiqadi, qidiruv tizimlari orqali kerakli axborotni izlaydi, olingan ma'lumotlarni tahlil qiladi hamda turli onlayn xizmatlardan foydalanadi. To'g'ri va puxta tashkil etilgan internet-syorfing foydalanuvchining vaqtini tejash bilan birga, axborotni tez, aniq va ishonchli manbalardan topishga yordam beradi. Shuningdek, bu jarayon raqamli savodxonlik darajasini oshirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Biroq internet-syorfing jarayonida axborot xavfsizligi, shaxsiy ma'lumotlarni himoyalash, yolg'on va ishonchsiz axborotlardan saqlanish kabi muammolar ham mavjud. Ayniqsa, talaba-yoshlar uchun internetdan ongli, tanqidiy va maqsadli foydalanish muhim ahamiyatga ega bo'lib, bu ularning bilim olish samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli internet-syorfing tushunchasini chuqur o'rganish, uning asosiy turlarini tahlil qilish va internetdan samarali foydalanish usullarini aniqlash dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada internet-syorfing tushunchasi va uning asosiy turlarini o'rganish orqali foydalanuvchilarda internetdan samarali foydalanish bo'yicha zarur bilim va ko'nikmalarni shakllantirish masalalari yoritib beriladi.

### **Adabiyotlar sharhi**

Internet-syorfing mavzusini yoritishda bir qator manbalar asos qilib olingan. "Ахборот-коммуникация технологиялари асослари" (ТДПУ, 2022) manbasi AKTning nazariy asoslarini keng yoritib, internet-syorfing tushunchasi va uning foydalanuvchi hayotidagi ahamiyatini tushuntiradi. Shuningdek, "Интернет ва интернет-сёрфинг концепциялари" (Fan, 2021) manbasi internetda ma'lumot qidirish usullari, foydalanuvchi xatti-harakatlari va syorfing turlari haqida ilmiy nuqtai nazardan ma'lumot beradi. "Kompyuter fanlari asoslari" (O'qituvchi, 2020) manbasi esa kompyuter va internet texnologiyalari bo'yicha amaliy ko'nikmalarni o'rgatadi va foydalanuvchining internetdan maqsadli foydalanishi uchun nazariy asos yaratadi. Turbanovning "Internetdan samarali foydalanish usullari" (T., 2019) asari esa syorfing jarayoni va foydalanuvchi tajribasini

oshirish yo'llarini amaliy jihatdan tushuntiradi. Shu manbalar yordamida maqolada internet-syorfing tushunchasi, uning turlari va foydalari batafsil yoritilgan.

### **Metodologiya**

Ushbu maqolada internet-syorfing tushunchasi va uning asosiy turlarini o'rganishda tahliliy va solishtirma metodlar qo'llanildi. Maqola tayyorlash jarayonida turli ilmiy manbalar, darsliklar va amaliy qo'llanmalar tahlil qilindi. Shuningdek, internetdan foydalanish amaliy tajribalari va foydalanuvchi xatti-harakatlari kuzatilib, syorfing turlarini tasniflash va ularning afzalliklari aniqlashda komparativ yondashuv ishlatildi. Shu usullar yordamida internet-syorfing tushunchasi va uning turlari tizimli va aniq tarzda yoritildi.

### **Tahlil va natijalar**

Bugungi kunda internet-syorfingning samaradorligini baholashda internetga ulanish darajasi, foydalanuvchilarning xulq-atvori va ularning onlayn faoliyati statistik ko'rsatkichlar orqali tahlil qilinadi. Dunyo miqyosida internetdan foydalanish darajasi tobora ortib bormoqda. So'nggi global tahlillarga ko'ra, 2025-yil holatiga internet foydalanuvchilari soni 6 milliardga yaqinlashgan bo'lib, bu yer yuzidagi aholining taxminan 73 % atrofida ekanligi qayd etilgan. Shu bilan birga, faol ijtimoiy tarmoqlar foydalanuvchilari soni 5,6 milliarddan oshganligi ma'lum qilingan, bu esa internetdan foydalanishning asosiy yo'nalishlaridan biri – ijtimoiy faollikni ko'rsatadi. O'zbekiston misolida ham internet qamrovi va foydalanish darajasi keskin o'smoqda. Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yilning yanvar–avgust oylarida aholi 94,2 % iinternet tarmog'idan foydalangan, bu ko'rsatkich 2021-yilda atigi 76,6 % bo'lgan bo'lsa, to'rt yil ichida sezilarli darajada oshgan.

Hududlar bo'yicha solishtirsak, qishloq joylarda ham internetdan foydalanish darajasi 93,9 % ga yetgan, shahar aholisi orasida esa bu ko'rsatkich 94,3 % ni tashkil etgan. Bu tendensiya shahar va qishloq o'rtasidagi raqamli farqning kamayayotganini ko'rsatadi. Demografik tahlil shuni ham ko'rsatadiki, ayollar orasida internetdan foydalanish darajasi 93,1 %, erkaklar orasida esa 95,3 % ga yetgan, ya'ni hamma ijtimoiy guruhlarda internetdan foydalanish yuqori darajada.

Internet-syorfing jarayonida foydalanuvchilar ma'lumot qidirish, yangiliklarni o'rganish, ijtimoiy tarmoqlar orqali muloqot qilish va ko'ngilochar kontent bilan shug'ullanish uchun tarmoqdan faol foydalanadi. Global tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, internet foydalanuvchilari kundalik hayotda kuniga o'rtacha 6 soatdan ortiq vaqtni internetda sarflaydi (masalan, ma'lumot qidirish, ijtimoiy tarmoqlar, video tomosha qilish) va bu ko'rsatkich yoshlar orasida yanada yuqoridir. Bu statistik natijalar internet-syorfingning nafaqat shaxsiy, balki ijtimoiy va iqtisodiy hayotda ham sezilarli rol o'ynayotganini ko'rsatadi. O'zbekiston va dunyo bo'yicha aholining katta qismi internetdan turli maqsadlar uchun foydalanmoqda: ta'lim, ish faoliyati, yangiliklar va ko'ngilochar kontentlar bilan shug'ullanish kabi. Bu esa tarmoqda samarali syorfing ko'nikmalarini rivojlantirishning muhimligini yana bir bor tasdiqlaydi. 10:18

### **Foydalanilgan adabiyotlar**

1. Ахборот-коммуникация технологиялари асослари. – Т.: ТДПУ, 2022.
2. Интернет ва интернет-сёрфинг концепциялари. – Т.: Fan, 2021.
3. Kompyuter fanlari asoslari. – Т.: “O'qituvchi”, 2020.
4. Turbanov, A. Internetdan samarali foydalanish usullari. – Т., 2019.
5. SQMagazine. Global Internet Statistics 2025. <https://sqmagazine.co.uk/internet-statistics>
6. [One.uz](https://one.uz). Internet coverage in Uzbekistan has reached 94 percent. <https://one.uz/en/news/uzbekistan/24375-internet-coverage-in-uzbekistan-has-reached-94-percent.html>
7. [Vaqt.uz](https://www.vaqt.uz). O'zbekistonda internetdan foydalanuvchilar ulushi keskin oshdi. <https://www.vaqt.uz>
8. [Kursiv.uz](https://uz.kursiv.media). Internet va raqamli infratuzilma bo'yicha hisobot 2025. <https://uz.kursiv.media>
9. [Zamin.uz](https://zamin.uz). Internetdan foydalanish darajasi O'zbekistonda. <https://zamin.uz>